

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОВКІЛЛЯ

ВПЛИВ ЕКОЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ НА ГЕОДЕМОГРАФІЧНУ СИТУАЦІЮ

Горошко А. Г., Сюткін С. І.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
siutkin-sergiy@ukr.net

Вивчення населення та просторової специфіки його відтворення є необхідною ланкою в контексті комплексних географічних досліджень території поряд з вивченням особливостей природного середовища і господарських комплексів.

Під геодемографічною ситуацією прийнято розуміти «співвідношення народжуваності, смертності, міграційної рухливості, що склалося на даний час і даній у певній територіальній групі населення і створило його статеву-вікову структуру та передумови подальшого відтворення» [4, с. 37].

Як бачимо, геодемографічна ситуація віддзеркалює практично всі сторони життя суспільства, тому вважається важливим індикатором стану соціального середовища. Різкі зміни інтенсивності тих або інших демографічних процесів вказують на загострення певних проблем у суспільстві, причини яких часто походять зовсім з інших сфер людської діяльності (економічної, екологічної, політичної тощо).

Важко виділити головний фактор, що створює ту чи іншу геодемографічну ситуацію, але більшість дослідників погоджуються з важливістю екологічних чинників [1, 2, 4], зокрема відзначається їх вплив через репродуктивне здоров'я населення і дитячу смертність.

Сучасна геодемографічна ситуація в Україні в цілому та Сумській області зокрема характеризується напругою і протиріччями. Народжуваність настільки низька, що недостатня навіть для простого відтворення. Інтенсивно йде процес «старіння населення», особливо в сільській місцевості. Демографічна формула Сумської області настільки несприятлива ($8,1\text{‰} - 17,5\text{‰} = -9,4\text{‰}$), що тільки природне скорочення населення за рік становить 9,7 тис. осіб [3]. Ще більше ускладнюється геодемографічна ситуація завдяки пасивному сальдо міграцій.

Значну негативну роль у формуванні від'ємного сальдо міграцій відіграли екологічні чинники (у тому числі Чорнобильська аварія) та вигідне транспортно-географічне положення області між Києвом та Харковом. Вузькість власної

економічної бази і неможливість працевлаштування сумської молоді, що отримувала вищу освіту у названих культурно-економічних центрах, провокувала міграцію, адже власні міста були не в змозі поглинути початковий надлишок кваліфікованої робочої сили та забезпечити бажаний рівень доходів.

Геодемографічна ситуація – категорія історична. Вона може змінюватися протягом певного часу, у тому числі й завдяки спеціальним регулюючим заходам (йдеться про демографічну політику). Наприклад, для закріплення молоді в селі потрібні програми надання першого робочого місця та пільгових кредитів для житлового будівництва, це могло би поліпшити вікову структуру сільського населення та параметри відтворення в цілому. А структурна перебудова виробничих комплексів міських поселень та диверсифікація місць прикладання праці в них могли би закріпити позитивні демографічні зрушення. На психологічному рівні такі заходи суттєво вплинули би на демографічні установки й поведінку молоді [1, 2]. «Демографічна поведінка – це система взаємопов'язаних дій та вчинків людей, що проявляється у певній соціально-психологічній установці по відношенню до генеративної (відтворювальної) функції» [4, с. 25]. Формується демографічна поведінка в ході реальної соціальної практики населення; проявлятися може в установці на малодітну або, навпаки, багатодітну сім'ю.

Список використаних джерел

1. Скороход С. П., Сюткін С. І. Геодемографічні установки студентської молоді Сумської області // Наукові записки СумДПУ імені А.С. Макаренка. Географічні науки. Вип. 4. 2013. С. 93-99.
2. Скороход С. П., Сюткін С. І. Порівняльно-географічна характеристика геодемографічних установок студентської молоді в Україні // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. «Регіон – 2014», м. Харків, 3-4 квітня 2014 р. Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2014. С. 26-29.
3. Сумське обласне управління статистики. Режим доступу: <http://sumy.ukrstat.gov.ua>.
4. Сюткін С. І. Географія населення: навч. посібник. Суми: ВПП «Фабрика друку», 2015. 128 с.

ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ В ЯМПІЛЬСЬКОМУ РАЙОНІ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Козелковська А. А.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
annkozelkovskaja@gmail.com

Постановка проблеми. Сьогодні увага соціологів усе частіше звертається на виявлення тих чи інших чинників, характеристик, особливостей щодо демографічного стану в Україні. Демографічний чинник є одним з визначальних для забезпечення стабільного й безпечного розвитку держави, а проблеми